

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญกับเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย โดยสร้างรายได้จากมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับต้นๆ ตลอดจนทำให้เกิดการจ้างแรงงานทั้งที่เป็นแรงงานฝีมือและไร้ฝีมือ โดยตลาดการส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน เวียดนาม และอินโดนีเซีย ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกเชิงมหภาค อาทิเช่น การที่ประเทศคู่ค้าประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ฯลฯ ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโซ่อุปทานได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยจำเป็นต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเตรียมความพร้อมทั้งเชิงรุกและเชิงรับไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและประเมินความพร้อมของโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย รวมทั้งเพื่อจัดทำข้อเสนอการปรับรูปแบบโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยที่เหมาะสมต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตลอดจนนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการปรับตัวของภาครัฐและเอกชนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ รวมทั้งประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ของโซ่อุปทานสิ่งทอไทย ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการถึงสภาพการจัดการโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอในปัจจุบันทั้งในประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียน ตลอดจนประเมินผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อโซ่อุปทานสิ่งทอภายใต้บริบทของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 71.7 มีการเตรียมความพร้อม เช่น จัดตั้งทีมงานรับผิดชอบในการปรับตัวและการวางแผนกลยุทธ์ หรือมีการจัดอบรมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้ ร้อยละ 60.4 ของผู้ประกอบการธุรกิจสิ่งทอไทยเห็นว่าภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดศักยภาพเชิงรุก เช่น จัดให้มี Business Matching ใหม่ๆ สำหรับปัจจัยที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอเรียงตามลำดับได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านการแข่งขัน โดยประเด็นที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ การที่สินค้ามีคุณภาพดี 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ เสถียรภาพของค่าเงินมีความมั่นคง 3) ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ การให้บริการที่เชื่อถือได้ 4) ปัจจัยด้านวัตถุดิบและการผลิต ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ การส่งมอบตรงเวลา 5) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีที่ตั้งเชื่อมโยงกับแหล่งผลิตสินค้า 6) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านพลังงานต่ำ 7) ปัจจัยด้านรัฐบาล ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีโครงการและแผนงานต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกในการลงทุนเป็นจำนวนมาก 8) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีความสะดวกในการเข้าถึงเทคโนโลยีและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 9) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีเส้นทางคมนาคมทางถนนที่สะดวกและพร้อมใช้งานตลอดเวลา 10) ปัจจัยด้านแรงงาน ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ แรงงานมีทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ และ 11) ปัจจัยด้านความเสี่ยงและปัจจัยภายนอก ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติต่ำ ในส่วนของการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยนั้น พบว่าผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น โดยมีศักยภาพด้านกลยุทธ์การวางแผนและความสามารถในการทำให้ได้ตามแผนสูงกว่าด้านอื่นๆ รองลงมา ได้แก่ ศักยภาพในด้านกลยุทธ์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านกลยุทธ์การวัด

ศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ด้านความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ และด้านการกำหนดกลยุทธ์ของสถานประกอบการ ตามลำดับ

สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศที่มีศักยภาพในกลุ่มประเทศอาเซียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอของประเทศเวียดนามและอินโดนีเซีย ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอประเทศเวียดนามเรียงตามลำดับได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 4) ปัจจัยด้านรัฐบาล 5) ปัจจัยด้านการแข่งขัน ประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ ราคาสินค้าที่สามารถแข่งขันได้ 6) ปัจจัยด้านวัตถุดิบและการผลิต 7) ปัจจัยด้านความเสี่ยงและปัจจัยภายนอก 8) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 9) ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ 10) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง และ 11) ปัจจัยด้านแรงงาน สำหรับการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอเวียดนาม พบว่ามีระดับศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับประเทศไทย โดยมีศักยภาพด้านกลยุทธ์การวัดศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสูงสุดเป็นอันดับแรก ส่วนศักยภาพด้านการกำหนดกลยุทธ์ของสถานประกอบการมีระดับต่ำที่สุด

ขณะที่ปัจจัยที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอประเทศอินโดนีเซียเรียงตามลำดับได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านการแข่งขัน 2) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง 3) ปัจจัยด้านรัฐบาล 4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 5) ปัจจัยด้านความเสี่ยงและปัจจัยภายนอก 6) ปัจจัยด้านวัตถุดิบและการผลิต 7) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 8) ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ 9) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 10) ปัจจัยด้านแรงงาน และ 11) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในส่วนของการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศอินโดนีเซีย พบว่า มีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านการกำหนดกลยุทธ์ของสถานประกอบการสูงสุด และมีศักยภาพด้านความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการต่ำที่สุด

นอกจากนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการพัฒนาโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อสัดส่วนการส่งออก พบว่า มีตัวแปรที่ส่งผลต่อสัดส่วนการส่งออก ดังนี้ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information Technology) และการกลยุทธ์ของสถานประกอบการ (Corporate Strategy) ส่งผลเชิงบวกต่อสัดส่วนการส่งออก ขณะที่ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ (Collaboration) ส่งผลเชิงลบต่อสัดส่วนการส่งออก

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สามารถย้ายฐานการผลิตได้ง่ายเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเนื่องจากต้องใช้เทคโนโลยีและเงินลงทุนที่สูง อีกทั้งประเทศต่างๆ ที่จะย้ายฐานการผลิตนั้นจะต้องมีความพร้อมเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคสูง ดังนั้นแนวทางหนึ่งในการปรับตัวของผู้ประกอบการไทยในการปรับปรุงแบบโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้นจะต้องมีการรวมตัวกันทั้งในแนวตั้ง (Vertical Linkage) ในลักษณะการสร้างพันธมิตรในโซ่อุปทาน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่วัตถุดิบจนถึงผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และแนวนอน (Horizontal Linkage) ที่จะมีการรวมกลุ่มระหว่างผู้ประกอบการในรูปแบบคลัสเตอร์สิ่งทอให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนต้องสร้างความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมสนับสนุนด้านต่างๆ ธุรกิจให้บริการ สมาคมการค้า สถาบันการศึกษาและฝึกอบรม สถาบันวิจัยพัฒนา ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งประเทศไทยและประเทศเป้าหมายในภูมิภาค เพื่อร่วมดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน

Abstract

The textile industry is important for the Thailand's economy as a whole because it is one of the top industries that generate income for the country. Moreover, the industry also employs a large number of skilled and unskilled labour. The main export destinations are the United States of America, Japan, China, Vietnam, and Indonesia. However, the changes in the external macro-environment, such as the economic recession in partnering countries, political changes, free trade agreements, and regional investment as a result of AEC, have an impact on Thailand's textile industry. The supply chain in the country might have to transform. Thai businesses need to have relevant information in order to prepare appropriately.

The objectives of this research are to study the context and evaluate the readiness of Thailand's textile industry's supply chain. Furthermore, this research aims to suggest the appropriate plan to redesign and improve the supply chain for the public and private sectors. Researches have developed the questionnaires to evaluate the factors affecting the industry and the logistics capability evaluation. Another important part of the research is the in-depth interviews researchers conducted with businesses in Thailand and other countries. Moreover, 60.4 per cent of businesses believe that the public sector should facilitate the capability development such as business matching programs. The factors that have impacts on the textile industry are 1) Competiveness Factors and sub-factor that paid the highest importance is High quality products 2) Economy Factors and sub-factor that paid the highest importance is Stable exchange rate 3) Logistics Factors and sub-factor that paid the highest importance is Reliable logistics services 4) Material and Production Factors and sub-factor that paid the highest importance is On-time delivery to customers 5) Location Factors and sub-factor that paid the highest importance is Good accessibility to supplier 6) Utility Factors and sub-factor that paid the highest importance is Low energy cost 7) Government Factors and sub-factor that paid the highest importance is Highly accessible governmental funding for the industry 8) Information Technology Factors and sub-factor that paid the highest importance is High local accessibility of latest information technology 9) Infrastructure Factors and sub-factor that paid the highest importance is High road transport availability 10) Labor Factors and sub-factor that paid the highest importance is Good working attitude และ 11) Risk and Externality Factors and sub-factor that paid the highest importance is Low risk of natural disasters.

The capability evaluation of the Thai textile business found that the capabilities Thai businesses have are considered "moderate". The capability to plan

and implement is higher than others followed by the information technology application, logistics and supply chain evaluation, business collaboration, and strategy formulation.

In the context of other ASEAN countries, researchers found that the important factors affecting the Vietnam's textile industry are, in this order, 1) Utility Factors 2) Infrastructure Factors 3) Economy Factors 4) Government Factors 5) Competiveness Factors 6) Material and Production Factors 7) Risk and Externality Factors 8) Information Technology Factors 9) Logistics Factors 10) Location Factors and 11) Labor Factors.

The capability evaluation of the Vietnamese businesses found that the overall capability is similar to Thailand at the "moderate" level. The logistics and supply chain evaluation capability is the highest one whereas strategy formulation is the lowest.

In Indonesia, the researchers found that the most important factors impacting the industry are, in this order, 1) Competiveness Factors 2) Economy Factors 3) Logistics Factors 4) Material and Production Factors 5) Location Factors 6) Utility Factors 7) Government Factors 8) Information Technology Factors 9) Infrastructure Factors 10) Labor Factors and 11) Risk and Externality Factors.

The capability evaluation of the Indonesian businesses found that the overall capability is similar to Thailand at the "moderate" level. The strategy formulation capability is the highest one whereas business collaboration is the lowest.

The researchers also developed the business's export proportion prediction model and found that the variables that have an impact on the export proportion of the business are information technology and strategy formulation whereas infrastructure and collaboration have the negative effect on the export proportion.

This research found that the textile industry, unlike the garment industry, is difficult to relocate to other countries in the region because of the high investment and capital required. Moreover, the target countries need to have sufficient infrastructure in order to facilitate the business. Therefore, an appropriate approach that Thailand's textile industry can implemented in order to be ready for AEC is the vertical integration. Vertical integration could foster collaboration and connect activities in the supply chain. On the other hand, the horizontal linkage can enhance collaboration and relationship between businesses in a cluster through various associations and the public sector in order to achieve sustainable competitiveness.